

Magdalena Dalecka-Zaborowska

Uniwersytet Zielonogórski, Instytut Nauk o Zarządzaniu i Jakości
Katedra Zarządzania Strategicznego i Marketingu

ROLA WOJSK OBRONY TERYTORIALNEJ W ZARZĄDZANIU KRYZYSOWYM W CZASIE PANDEMII COVID-19

STRESZCZENIE: Celem artykułu jest ukazanie zaangażowania wojsk terytorialnych w przeciwdziałaniu zagrożeniom wynikającym z pandemii COVID-19. Autorka, na podstawie przeglądu prawno-organizacyjnych podstaw tworzenia Wojsk Obrony Terytorialnej, opinii ekspertów oraz badaczy tematyki wojskowej, przeglądu materiałów źródłowych Wojsk Obrony Terytorialnej, podjęła próbę analizy roli oraz budowania zdolności terytorialsów w czasie kryzysu pandemicznego.

SŁOWA KLUCZOWE: zarządzanie kryzysowe, Wojska Obrony Terytorialnej, pandemia COVID-19

The role of the Territorial Defense Forces in crisis management during the COVID-19 pandemic

ABSTRACT: The aim of the article is to show the involvement of territorial troops in counteracting the threats resulting from the COVID-19 pandemic. The author, based on a review of the legal and organizational basis for creating the Territorial Defense Forces, opinions of experts and military researchers, and a review of source materials of the Territorial Defense Forces, attempted to analyze the role and capacity building of territorial forces during the pandemic crisis.

KEYWORDS: crisis management, Territorial Defense Forces, COVID-19 pandemic

Wstęp

Dynamicznie zmieniające się uwarunkowania bezpieczeństwa stawiają przed państwem wyzwania w postaci zwalczania i przeciwdziałania zagrożeniom militarnym i niemilitarnym. Odpowiedzią jest zintegrowany system bezpieczeństwa państwa, ze sprawnie funkcjonującymi podsystemami kierowania i wsparcia. Zasadniczym ogniwem owego potencjału jest jego system obronny, którego dopełnieniem staje się tworzenie piętego rodzaju sił zbrojnych, tj. Wojsk Obrony Terytorialnej. Ich obecność jak najbliżej ludzi i władz na najniższym poziomie jest istotnym elementem reagowania na zagrożenia oraz przeciwdziałania w łańcuchu zarządzania kryzysowego.

Pandemia COVID-19 jest sprawdzianem dla służb stojących na straży życia, zdrowia oraz mienia obywateli. Tworzone siły obrony terytorialnej powołane zostały do obrony terytorium RP, ale również podejmowania działań w ochronie obywateli, wchodzących w zakres zarządzania kryzysowego. Zadaniem tej formacji jest uzupełnianie zdolności wszystkich podmiotów systemu bezpieczeństwa narodowego, a także wsparcie tam, gdzie ich możliwości się wyczerpią.

Celem niniejszego artykułu jest wskazanie zaangażowania wojsk terytorialnych w przeciwdziałanie zagrożeniom wynikających z pandemii COVID-19. Autorka, na podstawie przeglądu prawno-organizacyjnych podstaw tworzenia Wojsk Obrony

Terytorialnej, opinii ekspertów oraz badaczy tematyki wojskowej i przeglądu materiałów źródłowych Wojsk Obrony Terytorialnej, podejmie próbę analizy roli oraz budowania zdolności tzw. terytorialsów w tym szczególnym czasie.

System bezpieczeństwa narodowego

Bezpieczeństwo narodowe to pojęcie, które w odniesieniu do losów jednostek, społeczności lokalnych, narodów oraz wspólnoty międzynarodowej zajmuje pozycję pierwszoplanową. Uzasadnienie potrzeby bezpieczeństwa dla losów jednostek i społeczeństw odnaleźć można w nadrzędnej roli narodu, który wraz z przynależnym mu terytorium stanowi najwyższą wartość dla życia jego członków (*Bezpieczeństwo narodowe Polski...*, 2006, s. 17). Zatem odpowiedzi na zagwarantowanie nienaruszalnego przetrwania oraz swobody rozwoju narodu i państwa należy szukać w systemie bezpieczeństwa narodowego.

Według Strategii Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022, system bezpieczeństwa narodowego zdefiniowany został jako „całość sił, środków oraz zasobów przeznaczonych przez państwo do realizacji zadań w dziedzinie bezpieczeństwa, odpowiednio do tych zadań zorganizowana, utrzymywana i przygotowywana, w którym wyróżnia się podsystem kierowania i szereg podsystemów wykonawczych” (2013, s. 3). Czytamy dalej, że całością tych sił, środków oraz zasobów ma służyć przeciwdziałaniu zagrożeniom takich wartości, jak przetrwanie narodu i państwa, integralność terytorialna, niezależność polityczna i suwerenność, a ponadto sprawnemu funkcjonowaniu instytucji państwa oraz rozwojowi społeczno-gospodarczemu (tamże, s. 13).

Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2014 r. definiuje również system bezpieczeństwa narodowego, a jego skład odnosi do podsystemu kierowania i podsystemów wykonawczych, w tym operacyjnych – obronne i ochronne, jak i wsparcia – społeczne i gospodarcze. Podsystem kierowania uznany jest za najistotniejsze ogniwo całości systemu, w skład którego wchodzi organy władzy publicznej, organy doradcze i aparat administracyjny, organy dowodzenia Sił Zbrojnych RP (Ministerstwo Obrony Narodowej 2014, s. 13). Podsystemy wykonawcze obejmują kompetencje ministrów poszczególnych działów administracji rządowej i terytorialnej, oraz instytucji państwowych i podmiotów odpowiedzialnych za realizację zadań w zakresie bezpieczeństwa narodowego, dzieląc się na podsystemy operacyjne – z przeznaczeniem na podejmowanie działań wobec zagrożeń polityczno-militarnych i pozamilitarnych, oraz systemy wsparcia – zasilając swoimi zdolnościami i zasobami podsystemy społeczne i gospodarcze (Ministerstwo Obrony Narodowej 2014, s. 14).

Potencjał ochronny państwa tworzy wymiar sprawiedliwości, służby specjalne, państwowe służby, straże i inspekcje chroniące porządek publiczny, służby ratownictwa i ochrony ludności, elementy zarządzania kryzysowego, Straż Graniczna, Służba Celna,

podmioty sektora prywatnego oraz organizacje pozarządowe (tamże). Potencjał obronny opiera się w głównej mierze na Siłach Zbrojnych RP, do których należą:

- Wojska Lądowe,
- Siły Powietrzne,
- Marynarka Wojenna,
- Wojska Specjalne,
- Wojska Obrony Terytorialnej.

Podsystem niemilitarny natomiast złożony jest z administracji rządowej, samorządowej, podmiotów i instytucji państwowych realizujących obowiązki zadań na rzecz obronności państwa (Górska-Rożej 2015, s. 78-79).

Aktualna Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2020 r. wskazuje na potrzebę transformacji obecnego systemu bezpieczeństwa państwa na skutek dynamicznie zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa Polski w wymiarze zewnętrznym oraz wewnętrznym (Ministerstwo Obrony Narodowej 2020, s. 5). Postępująca chwiejność porządku międzynarodowego ze względu na działania Federacji Rosyjskiej, rywalizację Stanów Zjednoczonych z Chińską Republiką Ludową, konflikty zbrojne w różnych częściach globu, których reperkusje odczuwa również Europa, wymusza konieczność budowania systemu odpornego na zagrożenia oraz umiającego przeciwstawić się przeciwnościom. Oprócz przesłanek niestabilności płynących ze środowiska międzynarodowego, coraz częściej pojawiają się problemy natury wewnętrznej, a niejednokrotnie będące następstwem zmian w globalizującym się świecie.

Największym aktualnie zagrożeniem bezpieczeństwa państwa i obywateli, z którym świat zmagają się od początku 2020 r., jest pandemia koronawirusa SARS-CoV-2. To sytuacja, której następstwa nie mają jedynie charakteru zdrowotnego, ale negatywnie wpływają również na obszar gospodarczy i społeczny. Walka ze skutkami rozprzestrzeniającego się wirusa wymaga zintegrowanych sił organów państwa, wdrażania odpowiednich procedur postępowania oraz odpowiedniej ilości personelu medycznego, jak i środków ochrony (Ministerstwo Obrony Narodowej 2020, s. 9). Działania, które mają zwiększyć skuteczność przeciwstawiania się pandemii koronawirusa, muszą opierać się na kooperacji sfery wojskowej z cywilną, na co ewidentnie wskazuje istniejący system bezpieczeństwa państwa. W celu zapewnienia właściwej obrony i ochrony państwa, potencjał militarny łączy siły z różnorodnymi elementami podsystemu niemilitarnego, czyli administracją państwową, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorstwami, jak i przygotowanym do obrony społeczeństwem¹. Współpraca cywilno-wojskowa jest podstawą systemu bezpieczeństwa narodowego, jednak w tej szczególnej sytuacji kryzysowej warto przeanalizować jej znaczenie w działaniu Wojsk Obrony Terytorialnej,

¹ <https://www.wojsko-polskie.pl/dwot/wspolpraca/> [dostęp: 22.09.2021].

których potencjał został szeroko wykorzystany na rzecz ochrony ludności cywilnej od początku walki z COVID-19.

Zarządzanie kryzysowe w zadaniach Wojsk Obrony Terytorialnej

Piąty rodzaj sił zbrojnych oficjalnie pojawił się w systemie obronnym państwa z dniem 1 stycznia 2017 r. Podstawowymi aktami normującymi utworzenie i przyszłe funkcjonowanie Wojsk Obrony Terytorialnej są:

- Decyzja Ministra Obrony Narodowej Nr 503 z dnia 30 grudnia 2015 r. w sprawie utworzenia Biura do Spraw Utworzenia Obrony Terytorialnej;
- Decyzja Ministra Obrony Narodowej Nr 504 z dnia 30 grudnia 2015 r. w sprawie powołania Pełnomocnika Ministra Obrony Narodowej do Spraw Utworzenia Obrony Terytorialnej;
- Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw;
- Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 10 lutego 2017 r. w sprawie kwalifikacji żołnierzy pełniących terytorialną służbę wojskową przydatnych w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 lutego 2017 r. w sprawie powoływania do terytorialnej służby wojskowej i sposobu jej pełnienia;
- Decyzja Ministra Obrony Narodowej Nr 92 z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie pozyskiwania sprzętu wojskowego Wojsk Obrony Terytorialnej.

W dniu 25 kwietnia 2016 r. Minister Obrony Narodowej podpisał koncepcję obrony terytorialnej, zgodnie z którą piąty rodzaj sił zbrojnych może zostać zasilony wszystkimi chętnymi: cywilami, wojskowymi, mężczyznami, kobietami, zdolnymi do czynnej służby wojskowej, tj. spełniającymi wymagania dotyczące zdrowia, sprawności fizycznej, niekaralności i polskiego obywatelstwa (Glińska 2016, s. 62). Na stronie Ministerstwa Obrony Narodowej umieszczone zostały niektóre zadania, do których sprowadza się służba w wojskach terytorialnych. Według ministerstwa siły te stanowią uzupełnienie, a zarazem komplementarną część potencjału obronnego Rzeczypospolitej Polskiej nastawionego na:

- prowadzenie działań militarnych we współdziałaniu z wojskami operacyjnymi (w przypadku wybuchu konfliktu),
- ochronę ludności przed skutkami klęsk żywiołowych, likwidacji ich skutków, ochronę mienia, akcje poszukiwawcze oraz ratowanie lub ochrona zdrowia i życia ludzkiego, a także udział w realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego,
- ochronę społeczności lokalnych przed skutkami destabilizacji i dezinformacji,
- współpracę z elementami systemu obronnego państwa, w tym szczególnie z wojewodami i organami samorządu terytorialnego,

- ochronę społeczności lokalnych przed skutkami ataków w cyberprzestrzeni,
- szerzenie w społeczeństwie idei wychowania patriotycznego (Zadania WOT)².

Pełnomocnik Ministra Obrony Narodowej do Spraw Utworzenia Obrony Terytorialnej ppłk rez. dr Grzegorz Kwaśniak, powołany decyzją Ministra Obrony Narodowej Nr 504 z dnia 30 grudnia 2015 r., w wywiadzie udzielonym „Polsce Zbrojnej” w maju 2016 r. precyzuje cel utworzenia wojsk terytorialnych jako sił mających ustrzec przed nowymi zagrożeniami oraz uzupełnić zaniedbania w dziedzinie wojsk operacyjnych (Schwarzgruber, Wróbel 2016, s. 14). Ponadto Kwaśniak dostrzega rolę terytorialsów w zwiększeniu potencjału wojsk operacyjnych, jak i uzyskaniu własnych zdolności operacyjnych do samodzielnego prowadzenia działań antykryzysowych, antydywersyjnych, antyterrorystycznych i antydezinformacyjnych.

Uzasadnienie potrzeby tworzenia wojsk piątej siły, jako odpowiedzi na zmieniające się uwarunkowania środowiska międzynarodowego w postaci nowych wyzwań i zagrożeń, przytacza Marek Dąbrowski w „Nowej Technice Wojskowej” (październik 2016, s. 51). Autor wylicza zmiany zachodzące w ostatnich kilku latach, takie jak konflikt w Ukrainie, eskalacja napięcia wywołana przez Federację Rosyjską, wzrost czynnika siły w stosunkach międzynarodowych, zagrożenia hybrydowe czy terroryzm jako m.in. zmuszające do zwiększenia potencjału zapobiegającego zagrożeniom bezpieczeństwa państwa. Wzrostu potencjału ilościowego wojsk terytorialnych natomiast należy szukać w założeniach planistycznych i organizacyjnych struktur, zgodnie z ich organizacją przez Biuro do Spraw Obrony Terytorialnej (z czasem przekształcone w Dowództwo) przy Ministerstwie Obrony Narodowej oraz prowadzeniem działań planistycznych w odpowiednich komórkach Sztabu Generalnego Wojska Polskiego (Dąbrowski 2016, s. 50). Zgodnie z danymi z 21 marca 2017 r., założenie ministerstwa obejmowało utworzenie 17 brygad Wojsk Obrony Terytorialnej do końca 2019 r., a maksymalny pułap żołnierzy służących w nich na czas pokoju miał osiągnąć przynajmniej 35 tysięcy ludzi w roku 2018, by już w kolejnym wzrosnąć do 53 tys. żołnierzy (Bąkowicz 2017).

Decyzją Ministra Obrony Narodowej z dnia 18 marca 2021 r. utworzone zostały 3 nowe Brygady Obrony Terytorialnej oraz 6 nowych batalionów (18 Stołeczna Brygada Obrony Terytorialnej w Warszawie, 19 Nadbużańska Brygada Obrony Terytorialnej w Chełmie, 20 Przemyska Brygada Obrony Terytorialnej w Przemyśle), tym samym osiągając liczbę 27 tys. żołnierzy. Ponadto planowane jest również 5 nowych batalionów lekkiej piechoty z siedzibami w Kraśniku, Ełku, Limanowej, Krośnie Odrzańskim i Opolu. Powstanie też batalion dowodzenia WOT dyslokowany w Pomiechówku i w Zegrzu³.

Decyzją Ministra Obrony Narodowej z 25 czerwca 2018 r. Wojska Obrony Terytorialnej stały się częścią Systemu Zarządzania Kryzysowego Resortu Obrony Narodowej

2 www.mon.gov.pl/obrona-terytorialna/o-nas/zadania-wot-n2016-12-27 [dostęp: 4.06.2017].

3 <https://media.terytorials.i.wp.mil.pl/informacje/654415/nowe-brygady-i-bataliony-wot> [dostęp: 16.09.2021].

(SZK RON). Plan Zarządzania Kryzysowego RON włączył siły i środki pierwszych sześciu brygad obrony terytorialnej. Procedura dotycząca ich uruchomienia jest zgodna z art. 25 ustawy z dn. 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym i jest taka sama jak w przypadku innych rodzajów sił zbrojnych⁴. Według założeń, System Zarządzania Kryzysowego WOT obejmuje system monitorowania oraz analiz i oceny możliwości wystąpienia zagrożeń, dysponując siłami i środkami Dowódcy WOT do realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego. Ponadto w ramach SZK RON funkcjonują Zespoły Oceny Wsparcia nastawione na jak najszybsze dotarcie na miejsce zdarzenia, rozpoznanie terenu i dokonanie oceny sytuacji oraz Zespoły Wsparcia Odbudowy nastawione na doradztwo organom administracji publicznej celem przywrócenia warunków poszkodowanej ludności w fazie odbudowy⁵.

Udział Wojsk Obrony Terytorialnej w przeciwdziałaniu zagrożeniom wynikającym z pandemii COVID-19

Epidemia koronawirusa to czas, w którym możliwość sprawdzenia swoich kompetencji i umiejętności niesienia pomocy i ochrony ludności cywilnej miało wiele formacji umundurowanych. W działania przeciwkryzysowe na tak dużą skalę siły zbrojne zaangażowały się pierwszy raz po 1989 r., w tym najmłodszy ich rodzaj – Wojska Obrony Terytorialnej⁶. Wraz z pojawieniem się w kraju pierwszego przypadku COVID-19, formacja zmieniła model funkcjonowania ze szkoleniowego na przeciwkryzysowy, a od 18 marca 2020 r. rozpoczęła realizację szeroko zakrojonej operacji przeciwkryzysowej pod kryptonimem „Odporna Wiosna”, której celem jest łagodzenie skutków oraz wzmacnianie odporności na kryzys społeczności lokalnych w siedmiu obszarach: szpitali i służb sanitarnych, Policji, Agencji Rezerw Materiałowych, Straży Granicznej, samorządów i organizacji non-profit, Urzędu Lotnictwa Cywilnego i budowy odporności indywidualnej oraz społecznej⁷.

Już po miesiącu walki z pandemią koronawirusa zaangażowanie terytorialsów było widoczne w wielu obszarach: pomocy osobom najbardziej narażonym na zagrożenie (kombatantom, osobom starszym, niepełnosprawnym, poddanym kwarantannie) w formie dostarczania leków, jedzenia, wsparcia domów opieki społecznej (Dąbrowska 2020, s. 10). Po trzech miesiącach zmagania z koronawirusem swoje zaangażowanie w pomoc samorządom województwa lubuskiego oraz wielkopolskiego, opiece medycznej i potrzebującym odnotowała 12 Wielkopolska Brygada Obrony Terytorialnej (Jasińska, Misiak 2020). W ramach wsparcia medyków do stu placówek dostarczono 350 ton środków

4 <https://www.wojsko-polskie.pl/dwot/wola-wot-w-zk/> [dostęp: 22.09.2021].

5 Tamże.

6 <https://www.wojsko-polskie.pl/dwot/articles/aktualnosci-w/2020-04-28z-miesiac-odpornej-wiosny-czas-na-podsumowanie/> [dostęp: 14.09.2021].

7 Tamże.

do dezynfekcji, 19 tys. sztuk środków ochrony osobistej oraz przelano 100 litrów krwi. Żołnierze 12 Brygady otoczyli swą pomocą kombatantów, udzielając wsparcia ok. 120 potrzebującym w formie transportu czy zakupów. Jednym z największych wyzwań była ewakuacja domów pomocy społecznej, gdzie terytorialsie transportowali zakażonych do szpitali jednoimiennych oraz dokonywali wymazów wśród pensjonariuszy i pracowników tych placówek. Doświadczenie zdobyte na froncie bezpośredniej walki ze śmiertelną chorobą to nie tylko wzmocnienie umiejętności praktycznych w działaniach kryzysowych, ale również kompetencji emocjonalnych (Kowalska-Sendek 2021a, s. 57).

W raporcie podsumowującym operację „Odporna Wiosna” w okresie 18 marca – 18 kwietnia 2020 r. wyszczególnione zostały następujące przykładowe działania żołnierzy obrony terytorialnej⁸:

- w obszarze wspierania szpitali i służb sanitarnych: pobieranie wymazów, pomiar temperatury, rozstawianie namiotów i kontenerów jako polowych izb przyjęć; oddawanie krwi;
- w obszarze budowy odporności indywidualnej i społecznej: pomoc kombatantom Armii Krajowej i organizacjom niepodległościowym, wsparcie przebywającym na kwarantannie w formie całodobowej infolinii telefonicznej oraz materiałów edukacyjnych (filmów, ulotek) (Kowalska-Sendek 2020, s. 18);
- w obszarze wsparcia samorządów i organizacji non-profit: dostarczanie paczek z żywnością, środkami higienicznymi i do dezynfekcji; stworzenie platformy elektronicznej komunikacji między placówkami opiekuńczymi w całym kraju, a WOT w celu skierowania pomocy w odpowiednie miejsce; wsparcie domów opieki społecznej – poprzez dostawy żywności i środków ochrony osobistej, kontrolę sanitarną, ewakuację medyczną personelu i pensjonariuszy, wsparcie logistyczne, pobieranie wymazów czy też przeprowadzanie wywiadów epidemiologicznych;
- w obszarze wsparcia Agencji Rezerw Materiałowych: rozładunek transportu materiałów medycznych i higienicznych – od rozmieszczenia w magazynach aż po transport do konkretnej placówki;
- w obszarze wspierania Policji: udział w kontroli osób przebywających na kwarantannie oraz w patrolach prewencyjnych;
- w obszarze wspierania Straży Granicznej: pomoc w organizacji przejść granicznych, dozorowaniu granicy oraz wsparciu logistycznym osób przekraczających granice;
- w obszarze wsparcia Urzędu Lotnictwa Cywilnego: pomiar temperatury pasażerów na lotniskach oraz zbieranie kart lokalizacyjnych.

W powyższych działaniach żołnierze obrony terytorialnej, przy współudziale mundurowych z jednostek operacyjnych, logistycznych, podchorążych oraz Żandarmerii Wojskowej, w kilka tygodni obsłużyli ponad 160 tys. osób (Kowalska-Sendek 2021, s. 18).

8 Tamże.

Elektroniczna platforma wspierająca samorządy, organy sanitarne i podmioty lecznicze, zaprojektowana przez chorążych z Wojskowej Akademii Medycznej, po dziewięciu miesiącach funkcjonowania zarejestrowała ponad 15 tys. wniosków o pomoc wojska (Kowalska-Sendek 2021b, s. 19). Ponadto w artykule Magdaleny Kowalskiej-Sendek mowa jest o 16 zespołach interwencji kryzysowej, złożonych z terytorialsów oraz jednostek podległych Dowództwu Generalnemu Rodzajów Sił Zbrojnych i Inspektoratowi Wsparcia Sił Zbrojnych, powołanych przez resort obrony. W ocenie płk. Macieja Klisza, zastępcy dowódcy WOT-u, w najgorętszym okresie operacji „Odporna Wiosna” brało udział nawet 5,5 tys. żołnierzy OT i podchorążych, a od marca do czerwca 2020 r. uczestniczyło w niej ponad 20 tys. terytorialsów, co stanowi blisko 84% formacji. Po 22 czerwca 2020 r. zmienił się charakter działań, co skutkowało przejściem w operację „Trwała odporność”, nadal ze wsparciem żołnierzy, których zaangażowanie ponownie nabrało tempa na jesieni, kiedy liczna zakażonych ponownie wzrosła (Kowalska-Sendek 2021b, s. 20).

Skuteczne zaangażowanie żołnierzy wojsk obrony terytorialnej wspierane było licznymi ćwiczeniami i szkoleniami, koniecznymi w sytuacji nagłej, wymagającej szybkiej nauki nowych kompetencji i umiejętności. Dowództwo WOT wprowadziło program szkoleń dotyczący reagowania na sytuacje kryzysowe o charakterze niemilitarnym (Kowalska-Sendek 2021, s. 24). Większość żołnierzy została skierowana do pomocy pracownikom służby zdrowia, administracji publicznej i służb mundurowych, a niezaangażowani w walkę z COVID-19 szkolili umiejętności strzeleckie i taktyczne. Z racji wpisania oddziałów obrony terytorialnej w działania antykryzysowe, tuż przed wybuchem pandemii żołnierze mogli nabyć cenne umiejętności w niesieniu pomocy społecznościom lokalnym. W listopadzie 2019 r. 124. Batalion Lekkiej Piechoty ze Śremu, wchodzący w skład 12 WBOT, podnosił swoje kwalifikacje w sytuacjach wystąpienia klęsk żywiołowych i katastrof⁹. Zdaniem płk. Rafała Miernika, dowódcy wielkopolskich terytorialsów, żołnierze mieli wcześniej możliwości ćwiczyć swoje umiejętności w środowisku wodnym, w zakresie walki w terenie zurbanizowanym oraz uczestniczyć praktycznie w operacji poszukiwawczo-ratowniczej. Celem takich szkoleń oraz wzmacniania współdziałania z pozostałymi formacjami umundurowanymi nie jest zastępowanie służb wyspecjalizowanych w niesieniu pomocy, a uzupełnianie ich zdolności i wsparcie tam, gdzie to konieczne.

Podsumowanie

Wojska Obrony Terytorialnej to piąta siła armii Rzeczypospolitej Polskiej, której celem jest stworzenie potencjału odstraszenia, polegającego na przeciwstawianiu się wrogim zamierzeniom potencjalnego agresora, który metodami militarnymi i niemilitarnymi

9 <https://www.wojsko-polskie.pl/12bot/> [dostęp: 22.09.2021].

dążyć będzie do osiągnięcia potencjalnych korzyści. W dzisiejszej rzeczywistości mamy do czynienia z agresorem, który nie przynależy do konkretnego terytorium, ma formę zagrożenia rozprzestrzeniającego się w skali całego globu, niosąc śmiertelne ofiary i wymuszając zaangażowanie wszystkich dostępnych sił oraz środków. Tym wrogiem jest koronawirus SARS-CoV-2, a jednym z dostępnych środków do walki jest piąta siła militarnego ognia systemu bezpieczeństwa narodowego.

System bezpieczeństwa narodowego to złożona struktura, którą można klasyfikować według różnych kryteriów. Tradycyjne ujęcie dokonuje jego rozdziału na bezpieczeństwo wewnętrzne oraz zewnętrzne, wzajemnie się warunkujące, co jednak, ze względu na ograniczony zakres, nie przystaje do współczesnych uwarunkowań. Kolejnym czynnikiem dzielącym system bezpieczeństwa narodowego jest przedmiotowy podział zagrożeń w nim występujących, lecz najbardziej oddającym potrzeby państwa i społeczeństwa jest ten, który odnosi się do całokształtu sił i środków mających przeciwdziałać zagrożeniom, podzielony na podsystem kierowania i podsystemy wsparcia. Z punktu widzenia niniejszego artykułu to podsystemy operacyjne są najistotniejsze w odniesieniu do gwarancji bezpieczeństwa kraju.

Współcześnie to powszechna ochrona i obrona narodowa ma dostarczać środków do przeciwdziałania zagrożeniom o charakterze militarnym i niemilitarnym, opierając się na współpracy sektora militarnego z cywilnym, tj. zaangażowaniem społeczeństwa w jej budowę. Tworzenie Wojsk Obrony Terytorialnej jest swojego rodzaju przykładem na bliską współpracę wojska ze społeczeństwem, która w obecnym czasie przyjmuje formę przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym. Wsparcie społeczności lokalnej przez formację obrony terytorialnej w walce ze zdarzeniami kryzysowymi, takimi jak pożary, powodzie, huragany, zostało w 2019 r. formalnie zatwierdzone poprzez włączenie WOT do systemu zarządzania kryzysowego państwa. Potwierdzeniem słuszności tej decyzji są słowa gen. Wiesława Kukuły, dowódcy formacji, który dostrzega szybkość i skalę pomocy niesionej innym służbom oraz podkreśla istotę działania kryzysowego armii w konfliktach współczesnej generacji wymagających nagłych operacji wspierająco-ratowniczych (Glińska, Kowalska-Sendek 2020, s. 19). Atutem Wojsk Obrony Terytorialnej, jako regularnej siły zbrojnej, jest wykonywanie zadań antykryzysowych poza zwierzchnictwem Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych, co oznacza, że pomimo bycia częścią wojskowego planu zarządzania kryzysowego, formacja ta działa bezpośrednio z pozostałymi podmiotami porządku publicznego. Jako siła będąca łącznikiem między armią a społeczeństwem cywilnym oraz ze względu na ścisłą współpracę z organami administracji publicznej różnego szczebla, odgrywa kluczową rolę na froncie walki z wrogiem, jakim jest koronawirus SARS-CoV-2.

Bibliografia

- Bąkowicz R., *Informacja na temat Wojsk Obrony Terytorialnej (WOT)*, prezentacja multimedialna [dostęp: 21.03.2017].
- Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie* (2006), red. R. Jakubczak, J. Flis, Warszawa.
- Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej (2013), <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/4636,Biala-Ksiega-Bezpieczenstwa-Narodowego-RP.html> [dostęp: 3.06.2017].
- Dąbrowska A. (2020), *Armia kontra COVID-19*, „Polska Zbrojna”, nr 5-6, s. 10.
- Dąbrowski M. (2016), *Obrona terytorialna – plany a możliwości*, „Nowa Technika Wojskowa”, nr 10, s. 50, 51.
- Glińska P. (2016), *Kto wstąpi do OT?*, „Polska Zbrojna”, nr 9, s. 62.
- Glińska P., Kowalska-Sendek M. (2020), *Jak wspólnie gasić pożary?*, „Polska Zbrojna”, nr 2, s. 14-21.
- Górska-Rożej K. (2015), *System Obrony Rzeczypospolitej Polskiej i jego zagrożenia jako fundament obronności państwa*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach”, seria „Administracja i Zarządzanie”, nr 104, s. 78-79.
- Jasińska A., Misiak M. (2020), *Podsumowanie „Odpornej Wiosny” w Wielkopolsce*, <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/31380?t=Podsumowanie-Odpornej-wiosny-w-Wielkopolsce#> [dostęp: 22.09.2021].
- Kowalska-Sendek M. (2020), *Nieoczekiwany test z gotowości*, „Polska Zbrojna”, nr 4, s. 18.
- Kowalska-Sendek M. (2021a), *COVID-19 to nie grypa*, „Polska Zbrojna”, nr 4, s. 20, 24.
- Kowalska-Sendek M. (2021b), *Rok pod specjalnym nadzorem*, „Polska Zbrojna”, nr 1, s. 18, 19.
- Ministerstwo Obrony Narodowej (2014), *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa <https://www.bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf> [dostęp: 5.06.2017].
- Ministerstwo Obrony Narodowej (2020), *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2020*, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/Strategia_Bezpieczenstwa_Narodowego_RP_2020.pdf [dostęp: 21.09.2021].
- Ministerstwo Obrony Narodowej, *Zadania WOT*, www.mon.gov.pl/obrona-terytorialna/o-nas/zadania-wot-n2016-12-27 [dostęp: 4.06.2017].
- Schwarzgruber M., Wróbel T. (2016), *Piąta Siła*, „Polska Zbrojna”, nr 5, s. 14.
- Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022 (2013), https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/01/strategia_rozwoju_systemu_bezpieczenstwa_narodowego_rp_2022.pdf [dostęp: 4.06.2017].
- Wojska Obrony Terytorialnej, *Nowe brygady i bataliony WOT*, <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/654415/nowe-brygady-i-bataliony-wot> [dostęp: 16.09.2021].
- Wojsko Polskie, *12 Wielkopolska Brygada Obrony Terytorialnej*, <https://www.wojsko-polskie.pl/12bot/> [dostęp: 22.09.2021].
- Wojsko Polskie, *Miesiąc „Odpornej Wiosny”. Czas na podsumowanie*, <https://www.wojsko-polskie.pl/dwot/articles/aktualnosci-w/2020-04-28z-miesiac-odpornej-wiosny-czas-na-podsumowanie/> [dostęp: 14.09.2021].
- Wojsko Polskie, *WOT w Systemie Zarządzania Kryzysowego resortu obrony narodowej (SZK RON)*, <https://www.wojsko-polskie.pl/dwot/wola-wot-w-zk/> [dostęp: 22.09.2021].
- Wojsko Polskie, *Współpraca cywilno-wojskowa*, <https://www.wojsko-polskie.pl/dwot/wspolpraca/> [dostęp: 22.09.2021].